

9. Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук (1921–2001) : бібліогр. покажч. л-ри за 1933–2001 рр. – К., 2002. – 99 с.; *Наукові* публікації Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук (2001–2007) : бібліогр. покажч. л-ри. – К., 2008. – 187 с.

10. *Тутковський, П. А.* Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України. Вип. 1 / П. А. Тутковський ; Всеукр. акад. наук. – К., 1924. – 48 с.; Матеріали сільсько-господарської бібліографії України. 1925 рік. Т. 1, вип. 1 / УСРР. Сільсько-Господарський Науковий Комітет України. Загальна Секція ; упорядкував К. Дубняк. – Х., 1927. – 227 с.

11. *Вергунов, В. А.* Історія і сьогодення національної сільськогосподарської бібліографії / В. А. Вергунов // Бібл. вісн. – 206. – № 1. – С. 19–24.

12. Національна бібліографія України : стан і тенденції розвитку : матеріали міжвід. наук. конф. 14 квіт. 1994 р., м. Київ / НІБ України. – К., 1995. – 95 с.

13. *Омельчук В.* Проблеми створення реєстру національної бібліографії України / Омельчук В., Новосолова Л. // Бібл. вісн. – 2006. – № 6. – С. 31–33.

14. Формування баз даних національної бібліографії України : [наук. тема] / НБУВ ; [наук. кер. П. Т. Тронько, В. Ю. Омельчук] // Бюл. реєстрації НДР та ДКР. – 2002. – № 2. – С. 7. – № 0063 ; *Омельчук, В.* Національна бібліографія України // Библиотеки национальных академий наук : проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2000. – Вып. 1. – С. 186–195 ; *Онищенко, С.* Наукове освоєння тисячолітньої літописної та книжкової спадщини // Наукові праці НБУВ. – К., 2000. – Вип. 3. – С. 6–12.

15. *Лиханова І. Г.* Розвиток концепції національної бібліографії України у ХХ столітті : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Лиханова Ірина Геннадіївна; НАН України ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – 20 с.

16. *Вергунов, В. А.* Національна сільськогосподарська бібліографія як форма збереження культурно-історичної пам'яті нації та інформаційний ресурс / В. А. Вергунов // Вісн. аграр. науки. – 2007. – № 2. – С. 82–85.

17. *Вергунов, В. А.* Національна сільськогосподарська бібліографія України : історичні етапи і сучасні проблеми / В. А. Вергунов ; УААН, ДНСГБ. – Вінниця, 2009. – 61 с.

18. Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2009 р. / УААН, ДНСГБ ; редкол. : В. А. Вергунов та ін. – К., 2009. – 229 с.

УДК [021.1:004]:[027.7:63](477)

Юлія Лазоренко,

ст. наук. співробітник

Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН,

канд. іст. наук

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КОРИСТУВАЧІВ (на прикладі діяльності бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації)

Обґрунтована актуальність оволодіння основами інформаційної культури як складника загальної культури студентами аграрних ВНЗ України. Запропоновано методи реалізації цього важливого завдання сільськогосподарських бібліотек.

Ключові слова: інформаційна культура користувачів, сільськогосподарські бібліотеки ВНЗ I–IV рівнів акредитації, методичне забезпечення.

Розвиток інформаційного суспільства у контексті розвитку суспільства знань потребує сьогодні якісно нових змін у системі освіти. Якщо сутність старої парадигми освіти відображалася лозунгом «Освіта на все життя», то новий лозунг декларує: «Освіта впродовж усього життя» [5]. Якщо раніше вимагалася професійна підготовка людини за рахунок накопичення великого обсягу систематичних знань, то сьогодні необхідні розвиток особистості, вміння набувати і генерувати нові знання. Новий підхід до освіти вимагає опанування способів безперервного набуття нових знань і вміння навчатися самостійно; оволодіння навичками роботи з будь-якою інформацією, з різномірними, часом суперечливими даними, формування навичок самостійного критичного мислення, а також доповнення традиційного принципу «формувати професійні знання, уміння, навички» принципом «формувати професійну компетентність» [2].

Фахівці з проблеми інформаційного суспільства для відображення цього факту вводять термін **інформаційна культура**, тобто «уміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати для її отримання, обробки і передачі комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби й методи» [1].

Інформаційна культура – це своєрідний стандарт, показник рівня розвитку особистості, її освіченості, грамотності. Для вільної орієнтації в

інформаційному потоці користувач повинен володіти інформаційною культурою як елементом загальної культури.

За визначенням Е. Л. Семенюк, однієї з авторів науково-практичного журналу «Научные и технические библиотеки» – інформаційна культура – це ступінь досконалості людини, суспільства або певної його частини в усіх можливих видах роботи з інформацією: її отриманні, накопиченні, кодуванні й переробці, у створенні на цій основі якісно нової інформації, її передачі, практичному використанні [7]. Знання основ інформаційної культури передбачає:

- обізнаність з комп'ютерною технологією;
- знання програмних продуктів;
- обізнаність з електронними ресурсами бібліотеки;
- уміння вибирати інформацію з різноманітних джерел;
- знання особливостей інформаційних потоків у своїй галузі діяльності;
- уміння подавати інформацію зрозуміло, ефективно її використовувати;
- вміння працювати з різнотипною інформацією;
- володіння основами аналітичної обробки інформації.

Ці якості особливо необхідні в процесі навчання та проведення науково-дослідницької роботи.

Важливим фактором успішної розбудови системи інформаційно-бібліотечного супроводу галузевого науково-освітнього процесу в контексті Болонських ініціатив є, зокрема, формування інформаційної культури контингенту користувачів 135 вітчизняних сільськогосподарських бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації. Бібліотеки аграрних ВНЗ є інформаційною основою навчально-педагогічного й наукового процесів, тією творчою лабораторією, від послуг і ресурсів якої значною мірою залежить якість і зміст наукових досліджень, навчання, підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних, високоморальних фахівців-аграрників, а також упровадження кредитно-модульної системи, що передбачає активізацію самостійної роботи студентів, ефективність котрої залежить від рівня їх інформаційної культури.

Стрімкий розвиток нових інформаційних ресурсів і технологій є потужним фактором зростання важливості інформаційної культури в освіті. Тому важливо навчити студентів працювати з документально-інформаційними потоками, електронними каталогами, інформаційними бібліотечними ресурсами, повнотекстовими базами даних тощо, оскільки (за свідченнями провідних фахівців), незважаючи на знання технологічних

аспектів інформатизації та оволодіння навичками комп'ютерної грамотності, значна кількість студентів потребує підвищення рівня інформаційної культури, усунення дефіциту знань щодо джерел інформації та уміння працювати з ними. Це пояснюється тим, що в першокурсників інформаційна культура не сформована за час навчання в школі або коледжі, оскільки в навчальних планах загальноосвітніх закладів ця навчальна дисципліна не передбачена. До того ж професійна підготовка вчителів не орієнтована на формування інформаційної культури учнів. За даними досліджень, більше 90 % учителів оцінюють свої знання й уміння в галузі інформаційної культури як поверхові, відмічаючи при цьому повну відсутність знань і умінь у сфері методики викладання основ інформаційної культури [3].

Отже, сьогодні формування інформаційної культури користувачів є одним із пріоритетних напрямків бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації.

З цією метою у бібліотеках аграрних ВНЗ I–II рівнів акредитації (технікуми, коледжі – всього 113) та аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації (університети, академії – всього 22) проводиться певна робота з формування та підвищення інформаційної культури студентів, що забезпечує ефективність самостійної роботи.

Для відпрацювання навичок самостійної роботи з довідково-пошуковим апаратом, правилами бібліографічного опису, здійснення автоматизованого інформаційного пошуку та оформлення наукових робіт важливе значення має запроваджений в бібліотеках аграрних ВНЗ лекційно-практичний курс «**Основи інформаційної культури**» на основі програми, затвердженої Головним управлінням вищої і середньої освіти для сільськогосподарських бібліотек. Студент, що навчається за програмою «Основи інформаційної культури» набуває необхідних навичок і зможе вільно формулювати свої потреби у вигляді запиту, отримувати доступ до інформаційних ресурсів, а також оцінювати і використовувати знайдену інформацію.

За результатами аналізу щорічних звітів про роботу бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації, проведеного науковцями сектору науково-методичної та координаційної роботи ДНСГБ УААН, формування інформаційної культури користувачів з використання традиційних інформаційних та електронних ресурсів проводиться по-різному. Частина бібліотек практично збільшують обсяг занять з підвищення інформаційної культури, виходячи із зростаючих потреб контингенту студентів-користувачів різних курсів навчання з різним рівнем підготовки [4]. Інша

частина – цьому важливому напрямку роботи присвячують кілька годин або й взагалі не проводять занять з різних причин.

Найбільше уваги формуванню інформаційної культури у 2008 р. було приділено бібліотеками аграрних ВНЗ I–II рівнів акредитації:

- Новоушицького технікуму Подільського ДАТУ (580 год.);
- Роменського коледжу СНАУ (90 год.);
- Коледж Подільського ДАТУ (63 год.);
- Тлумацького коледжу Львівського НАУ (60 год.) та ін.

Загалом 2008 р. у 113-ти бібліотеках аграрних ВНЗ I–II рівня акредитації було проведено понад 2600 год. занять. Не проводили занять – 35,4 % бібліотек, яким необхідно негайно виправляти становище.

Краще йдуть справи у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Найбільше занять з основ інформаційної культури було проведено в бібліотеках:

- ❖ Уманського НАУ (388 год.);
- ❖ Луганського НАУ (240 год.);
- ❖ ПФ НУБіПУ «Кримський АТУ» (161 год.);
- ❖ Сумського НАУ (140 год.);
- ❖ Львівського НАУ (110 год.);
- ❖ Харківського НАУ (84 год.) та ін.

У 22-х бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації загалом було проведено понад 1560 год. занять. Не проводили занять – 4,5 % бібліотек (одна бібліотека).

Надаючи допомогу в підвищенні інформаційної грамотності користувачів, у рамках створеної «Школи комп'ютерних технологій» успішно проводять заняття бібліотеки Дніпропетровського ДАУ, Таврійського ДАТУ, Харківського НТУСГ, Харківського НАУ, Львівської ДЗВА, Херсонського ДАУ, ПФ НУБіПУ «Кримський АТУ», застосовуючи спеціальні тренінги, бліц-уроки, змагання щодо можливостей програми «РБІС» тощо. Корисними стали для молодих вчених-аграрників та аспірантів **семінари** з теми «Інформаційна культура читача», «Електронно-інформаційні ресурси для освіти і науки» та ін., проведені бібліотекою Сумського НАУ.

Серед шляхів формування інформаційної культури дієвими є такі форми навчання, як проведення **індивідуальних і групових бесід, консультацій, практичних занять і тренінгів** у електронних залах бібліотек НУБіПУ м. Києва, Уманського ДАУ, Сумського ДАУ, Львівського НАУ, Миколаївського ДАУ, Білоцерківського НАУ, Дніпропетровського ДАУ, Одеського ДАУ, Харківського НТУСГ та ін.

Важливу роль у підвищенні ефективності інформаційної культури користувачів відіграють також розроблені головними бібліотеками об'єднань сільськогосподарських бібліотек **методичні розробки** типу: «Правила користування електронною читальною залом» (б-ка Миколаївського ДАУ), «Пошук джерел інформації в ЕК за запитами користувачів» (б-ка Таврійського ДАТУ), «Методичний моніторинг», «Інформаційно-бібліотечне обслуговування, його види: Методичні поради» (б-ка Сумського НАУ), «Правила користування Інтернет-центром», «Інформаційно-електронні ресурси ФБОДАУ: Методичні рекомендації для користувачів бібліотеки». – Вип. 3. – Робота з читачами [Про систему УФД/Бібліотека] (б-ка Одеського ДАУ) та ін., що надають суттєву допомогу здебільшого студентській аудиторії.

Щодо підвищення комп'ютерної грамотності персоналу бібліотек – заслуговують на увагу методичні матеріали типу: «Положення про електронну бібліотеку» (б-ка Сумського НАУ), «Положення про електронний читальний зал», «Технічна інструкція про обмін, обробку та видачу документів на нетрадиційних носіях інформації (дисках CD-ROM) бібліотеки», «Положення про збереження електронних видань в локальній мережі бібліотеки», «Положення про формування фонду електронної бібліотеки» (б-ка Миколаївського ДАУ), «Положення про ЗЕК цінних і рідкісних видань об'єднання сільськогосподарських бібліотек Криму», «Інструкція зі створення і ведення БД ретроспективної сільськогосподарської літератури», (б-ка ПФ НУБіПУ «Крим. АТУ»), «Методичні вказівки з відбору матеріалу для створення БД друкованих праць вчених ВНЗ», «Положення про каталог документів на електронних носіях: алфавітному, систематичному» (б-ка Одеського ДАУ) та ін. [6].

Для кращої обізнаності користувачів-студентів з електронними ресурсами бібліотек необхідно також використовувати своєрідну рекламу в межах навчального закладу, бібліотеки та місцевих ЗМІ.

Використання сучасних інформаційних технологій дає можливість розкрити студентам багатство інформаційних ресурсів і продемонструвати в реальному режимі можливість використання отриманих знань: від формулювання запиту до отримання повного тексту документа, що відображає сутність опанування інформаційною культурою.

Аналізуючи всі зміни, які відбулися останніми роками в сільськогосподарських бібліотеках об'єднань, варто відзначити, що в цілому в сьогоднішніх умовах вони займають гідні позиції у новому інформаційному просторі, адекватно реагуючи на зміни, намагаючись своєчасно вирішувати нові проблеми і завдання, зокрема з формування

та підвищення інформаційної культури користувачів, активно впроваджуючи новітні інформаційні технології.

Варто пам'ятати, що конкурентоспроможність аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації тим вища, чим високотехнологічніше і якісніше їх інформаційно-освітнє середовище. Визначальним фактором бібліотечно-інноваційної діяльності є творчість бібліотечних спеціалістів-ініціаторів та виконавців інноваційних ідей.

Список використаних джерел

1. *Воронина, Л. А.* Информационная культура как фактор инновационного развития / Л. А. Воронина, Н. Е. Иванова, С. В. Ратнер // Качество. Инновации. Образование. – 2008. – № 3. – С. 8–11.
2. *Гендина, Н. И.* Информационная грамотность и информационная культура личности: международный и российский подходы к решению проблемы / Н. И. Гендина // Открытое образование. – 2007. – № 5. – С. 58–69.
3. *Забелина, Г. П.* Опыт реализации модели формирования информационной культуры учителя в условиях педагогического колледжа / Г. П. Забелина // Открытое образование. – 2007. – № 1.
4. Звіти про роботу бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації за 2008р., подані до ДНСГБ УААН.
5. *Казанцева, В. П.* Информационная культура личности и образовательный процесс университета / В. П. Казанцева // НТБ. – 2009. – № 5. – С. 62.
6. *Лазоренко, Ю. І.* Формування інформаційної культури користувачів – пріоритетне завдання бібліотек аграрних ВНЗ I–IV рівнів акредитації / Ю. І. Лазоренко // Історія освіти, науки і техніки в Україні (Матер. 5-ої конф. молодих учених та спеціалістів, 28 травня 2009 р.) / УААН ДНСГБ. – К., 2009. – С. 119–120.
7. *Семенюк, Э. Л.* Информационная культура общества и прогресс информатики / Э. Л. Семенюк // НТИ. Сер. 1. – 1994. – № 7. – С. 3.

УДК [025.6:023.5.088.7]:027.54(477)

Олена Яковенко,

наук. співробітник НБУВ,

канд. іст. наук

ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ НА ПРОЦЕСИ ВИКОНАННЯ ЗАМОВЛЕНЬ КОРИСТУВАЧІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ТА РОБОТИ З ФОНДОМ ОСНОВНОГО ЗБЕРІГАННЯ

У статті висвітлено результати нормування та впровадження норм на виконання основних технологічних процесів у відділі наукової організації основного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: НБУВ, нормування, технологічні процеси, фонд основного зберігання.

Рационалізація виробничих процесів, підвищення ефективності бібліотечної праці та забезпечення соціальної захищеності працівників інформаційної сфери можливі на основі застосування науково обґрунтованих норм праці. За їхньою допомогою визначаються витрати робочого часу на виконання окремих видів робіт та операцій з урахуванням відповідних організаційно-технічних умов, вирішуються питання розподілу й кооперації праці, використання кадрового потенціалу.

До змісту нормування праці входять: всебічний аналіз виробничих можливостей робочих місць та ділянок; вивчення, оцінка набутого досвіду; проектування складу, регламенту та послідовності виконання виробничих процесів; визначення норм праці, їхня дослідна перевірка та впровадження; систематичний перегляд діючих норм.

У всіх випадках нормування головною метою є підвищення ефективності праці всіх категорій працівників на основі визначення мінімальних витрат на виконання процесів та операцій з урахуванням охоронного характеру праці.

Нормування та його результат – норма – дозволяє обґрунтувати бібліотечну статистику, порівняти навантаження виконавців, оцінити діяльність структурних підрозділів бібліотечної установи, налагодити планування та облік роботи.